

Karin Bojs: I en annan tid finns en annan skog

En stor del av min tid tillbringar jag på en skogsfastighet. När vi tog över marken för några år sedan bestod marken till stor del av ett färskt kalhygge. Före ägaren köpte, avverkade och drog vidare under loppet av drygt ett år.

Örrförra ägaren, en äldre dam som hade bott på gården i nästan fyrtio år, blev förskräckt och sorgsen när hon såg alla de mäktiga granarna och tallarna försvinna.

Själva valde vi att se kalhygget som en möjlighet. Det var förvisso stort, brutalt och fult. Men det var ändå en chans att skapa en ny skog. En skog som är bättre anpassad för det kommande seklet.

Vi planterade lövträd. Ek och lind i de mest gynnsamma lägena, glasbjörk på fuktiga ställen och vårtbjörk där det är mera torrt.

"Tror ni på reinkarnation, eller?" frågade en kompis sarkastiskt, eftersom det tar över hundra år innan ekar blir färdiga för avverkning.

Nej, vi tror inte på själavandring. Men däremot på att tänka framåt och planera längre än näsan räcker.

Det finns ett gammalt grekiskt talesätt som lyder: "Ett samhälle frodas när gamla män planterar träd, i vars skugga de vet att de aldrig får sitta."

Så försöker vi resonera.

Träd växer långsammare än människans minne, och därför är det lätt att inbilla sig att skogen i vårt grannskap alltid har sett ut som den har gjort under vår egen livstid.

I själva verket är skogen dynamisk. Den förändras av faktorer som temperatur, nederbörd, stormar, bränder, insekter, betande djur, rovdjur och människors förvaltning.

Den förrförra ägaren till vår gård hade vant sig vid tät, mörk barrskog, beväxten med granar och tallar. Men om vi ser ytterligare några decennier bakåt bestod gården till stor del av rikt blommande slätterängar. Den skog som fanns betades av korna, och var glesare och ljusare med större andel lövträd.

De som ägde marken på 1960-talet beordrades av staten att plantera gran på de gamla ängarna, som så många andra markägare över hela landet. När traktorerna och konstgödseln kom förändrades både jordbruket och

skogsbruket i Sverige i grunden. De blomstrande slätterängarna behövdes inte längre, men massa-industrin skrek efter träråvara.

I städernas förorter växte miljonprogrammet upp: efterlängtrade moderna bostäder, men med stora och enformiga huskroppar. Landsbygdens motsvarighet var de mörka granplantagerna. Miljardtals granplantor planterades tätt, tätt på gamla åkrar, på ängar och i hagar.

Granen kan slutavverkas efter 50 år och har länge varit det mest lönsamma trädet i Sverige.

Men den kalkylen byggde på 1900-talets klimat. Nu håller det på att bli varmare.

Även om politikerna lyckas komma överens på det kommande mötet i Paris, får vi räkna med att Sverige blir åtminstone tre grader varmare de närmaste hundra åren. Det innebär större påfrestningar för granarna. Färre minusgrader på vintrarna, värre insektsangrepp, mindre tjäle som skyddar vid vinterstormar, troligen fler skogsbränder på somrarna.

Det är inte så självklart längre att en skogsägare i Mellansverige ska satsa på gran i första hand. I stället kan vi lära av hur skogar ser ut i mildare trakter längre söderut, längs kusterna i Sydsverige, i Tyskland, England och norra Frankrike.

Och vi kan studera hur det såg ut i nuvarande Sverige för tusentals år sedan, efter istiden. Det skiftande klimatet styrde hur skogarna såg ut. Under varma perioder frodades ädellövträd som ek och lind, medan gran trivdes i kyla.

Att över huvud taget plantera skog är bra för klimatet, eftersom träd suger upp koldioxid från luften när de växer. Och det finns flera skäl att satsa på en varierad skog och inte bara på enahanda granplantage. Exempelvis ekonomin, djurlivet och det faktum att ljusa lövträd kastar tillbaka mer av solens strålar än mörka granar gör.

Jag begriper att jag aldrig kommer att få sitta i skuggan av mina nyplanterade ekar, när de har blivit stora träd med grova stammar. Men det känns bättre att plantera för framtiden än att bara avverka allt och dra vidare.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

